

טשענסטאכאווער צייטונג

Mililit. Jagiellońska
Prakow
Sw. Anny 19

אָנזען פֿון דער פֿירטער-שטראָסע
פֿון דער פֿירטער-שטראָסע
פֿון דער פֿירטער-שטראָסע

פֿירטער-שטראָסע
פֿון דער פֿירטער-שטראָסע
פֿון דער פֿירטער-שטראָסע

פֿון דער פֿירטער-שטראָסע
פֿון דער פֿירטער-שטראָסע
פֿון דער פֿירטער-שטראָסע

פֿרייטאָג פֿ' מצורע ט' ניסן תרצ"ה. ליכט-צינדען 6.16

IX Walne Zgromadzenie Banku Spółdz. Przemysłowców i Kupców

z ogr. odpow. odbędzie się w niedzielę 28 kwietnia o godz. 16-ej w lokalu Stow. Przem. i Kupeców, Aleja Wolności 3-5.

PORZĄDEK OBRAD: 1) Zgajenie Zgromadzenia i wybór przewodniczącego. 2) Odczytanie protokołu poprzedniego Walnego Zgromadzenia. 3) a) Sprawozdanie Zarządu za 1934 rok, b) Odczytanie bilansu i rachunku strat i zysków za 1934 rok. 4) Przyjęcie bilansu i udzielenie absolutorjum Zarządowi i Radzie Nadzorczej. 5) Podział zysków za 1934 rok. 6) Budżet na rok 1935. 7) Zmiana par. 3 Statutu Banku. 8) Uchwały w sprawie sumy zobowiązań, jakie Spółdzielnia może zaciągnąć. 9) Oznaczenie granic najwyższego kredytu, jaki może być udzielony jednemu członkowi. 10) Wybory: a) 1-go członka Zarządu i 3-ech zastępców zamiast ustępujących, b) 3-ech członków Rady Nadzorczej i 3-ech zastępców zamiast ustępujących. Ustępują: z Zarządu p. Joachim Weksler, z Rady Nadzorczej pp. Zygmunt Stilller, Ansel Warszawański i Jakób Lewit.

UWAGA: Członkowie ustępujący mogą być wybrani ponownie.

יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון קאָאָפּ. סוחרים און פאַרבי-קאָנסען-באַנק

זונטאָג, ד. 28-טען אפריל 4 נאכמיטאג אין לאַקאַל פון סוחרים און פאַרביקאנסען-פערזאין

טאָג-אַרדננג: 1) ערשטונג און וואַלען פון אַ פאַרזענדען. 2) פאַרזענדען דעם פּראָטאָקאָל פון דער פּרייגער אָלגעמיינער פּערזאָמלונג. 3) א. בעריכט פון דער פּערזאָמלונג פאַרן יאָר 1934. ב. פאַרזענדען דעם בילאַנס און רעכנונג פון היזיק און ריוו פאַרן יאָר 1934. 4) אָננעמען דעם בודזשעט און ערשטילען אַבסאָלוציריב דער פּערזאָמלונג און אויפזיכט-ראַט. 5) צוטיילען דעם ריוו פאַרן יאָר 1934. 6) בודזשעט פאַרן יאָר 1935. 7) ענדערען דעם § 3 פון סטאַטוט פון דער באַנק. 8) בעשטימען די העכסטע מערשליכטונג-סומע, וועלכע די באַנק קען אויף יאָר נעמען. 9) בעשטימען די גרעניץ פון דעם העכסטען קרעדיט פאַר אַ מיטגליד. 10) וואַלען: א. פון 1 פּערזאָנלעכע מיטגליד און 3 פּערזאָנלעכע אַנסטעל די אָנטרעטערע, ב. 3 מיטגלידער פון אויפזיכט-ראַט און 3 פּערזאָנלעכע אַנסטעל די אָנטרעטערע. עס טרעטען ארויס פון דער פּערזאָמלונג ה' היים העקסלער, פון אויפזיכט-ראַט: זיגמונד שטילער, אַנשעל וואַרשאַוואַסקי און יעקב לעוויט. נעמעקונג: אָנטרעטערע מיטגלידער קאַנען אויפגיין ווערען געוועהלט.

און נאכ'ן סדר...

מאכט א נוסע סעורה יום-טוב'דיגער די שמיטונג! זוי אננעמען איז פאר דער בעל-הבית'טע צוצו-נייטען רי יום-טוב'דיגע מאכלים אויף דער נוסע סעורה.

די סארנארין, סעורה האט די סעלה, וואס זי קען געברויכט ווערען צו אלע שפייזען און אונטערשרי. סעורה איז פארווע. נעכעקס און סארטען געמאכען אויף, סעורה קענען רעלאאנט ווערען נאך יעדען סאהלצייט.

MENORA

מארג אריין

לחברינו הנכבד אחד הלוחמים בעד רעיונונו חבר לעד וגובר הסדרותינו חרוץ מר קאָפּל נ"י איזיקוביץ לארושיו - ברכת מו"ט. ית"ר שתבנה ביתך על הרי יהודה וירושלים הבנויה. הועד והסדרות של "פועלי אגודת ישראל" בצ'נסטוכובה.

ברכת מו"ט לידיו וחברי מר קאָפּל נ"י איזיקוביץ לארושיו ומר אַלי' נ"י הרץ לנשוואו. יודיכם תוכו לרב טוב על הרי ציון וירושלים. אהרן יוסטמן.

בשר לפסח ווייז אויף ארבע נוסות, מעהר, ברמל-ווייז

פון ראָטשילד'ס וויין-קעלערן צו פאַבריקס-פרייען, שפירט, שליוואוויץ, ליקערן, כשר לחג הפסח למחרת מן המחרת קאנט איהר בעקומען צו מעסיגע פרייען אין דער לאנג-עוויטערעדער פירמא „IMPERIAL", Piłsudskiego 7 קאַנצ: ה. דראָודיק.

Bank Spółdzielczy Przemysłowców i Kupców

z ograniczoną odpowiedzialnością w Częstochowie, Aleja 22.

przyjmuje zapisy na 3% Premjową Pożyczkę Inwestycyjną.

מ. ש. הירשים שולע

וואַרשאַווער 8 ביים נייעס מאַרק וואו אויסער ל'מזדי קודש הערט גרויס געוויכט געלעגט אויף העברעאיש און ל'קדושה. פעהיגע תלמידים ווערען אויסגעשוילט אלס ערשטקלאַסניגע בעלי קריאה (בעל קורא). פון 12 ביז 2 און פון 7 און און און פאר אַלעראַרט העברעאישע בריף געזעלשאַפט "קולטור-ליגע" אָבט. אין טשענסטאָכאָו אַלע 12.

די פּוילישע אָבטיילונג פון דער מעדעם-ביבליאָטעק זוכט אַ ביבליאָטעקאַר (מאן אָדער פרוי). דער קאַנדידאַט דאַרף בעוויזען גרונדליך די פּוילישע שפּראַך אין וואַרט און שריפט. אָפּערטען אָפּגעגעבען ביים ה' לייזעראַוויטש, קלינסקי 3, טעל. 17-57. אָפּערטען ווערען אָנגענומען ביז דעם 25-טען ד. ה.

Najstarsza w Częstochowie FARBIARNIA i Chemiczna Pralnia A. HEININGER

poleca się na sezon wiosenny, jak zwykle, pierwszorzędnym wykonaniem, oraz konkurencyjnymi cenami.

Sklep: ul. P. Marji 32
Fabryka: Zaciszańska 8
Telefon 13-60.

טיעה געזייער פון דעם גרויסען אומגעריכטען אומגליק וועלכעס האט געטראָפּען די פּאַמיליע ב. פּאַטשאַן וויכין פּריהעזיגען טויט פון זייער טאכטער

העלא נ"ע

דריקען מיר אויס אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל אינזש. ה. ווילטשינסקי און פרוי.

דער ערשטער פאמיליע באַטשאַן

צוליב איהר גרויס אומגליק - מיין טרייסט און מיטגעפיהל. פ. בלומענקראַנץ.

דעם ה' ב. פּאַטשאַן און פּאַמיליע צוליב דעם פּריהעזיגען טויט פון זיין געליבטער

שאַכטער נ"ע

אונזער מיטגעפיהל. המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים. אַלחנן גאַטליב און פרוי.

דעם ה' ב. פּאַטשאַן און פּאַמיליע צוליב פּריהעזיגען טויט פון זייער טאכטער און טעטער

הינרע נ"ע

דריק און אויס מיין טיעפסטען מיטגעפיהל. צבי קאַנטאַר.

מיין פריינד דאַרע שטיינהאַרדט צוליבן פּריהעזיגען טויט פון איהר

מאן נ"ע

מיין טיעפסטען מיטגעפיהל. מיכאַל רוזשעוויטש.

דער פסח - נומער „טשענסטאכאווער צייטונג"

וועלכער וועט האַלטען 16 זייטען מיט אַ רייכען ליטעראַרישען מאַטעריאַל וועט ערשיינען מיטוואַך, ערב-פסח. אָנאַנסען צום פסח נומער ווערען אָנגענומען אין דער אָרמיניסטראַציע אַלע 6 טעל. 22 01 שפּעטסטענס ביז דינסטאָג מיטאָו.

שמחה בונם הנהו רבינוביץ רבקה פאטאשעביץ מאורשים

צ'נסטוכובה אר שני תרצ"ה.

ב"ה. הנוג מושיטים את ברכתינו החמות, ברכת מו"ט לחברינו, אחד הלוחמים בעד רעיונונו הקדוש יו"ר הסדרותינו מר בונם נ"י רבינוביץ לארושיו. יתן השם שדרכו בהים תהי סוגה בשושנים על פלגי מי תהיק והצלחה. וועד והסדרות „פועלי אגודת ישראל" בצ'נסטוכובה.

ב"ה. ברכת מו"ט לחברנו הנעלה והתהוב הה"ר מוכתר במעלות איש אשכולות יו"ר הסדרות „פועלי אגודת ישראל" בעירנו מר בונם נ"י רבינוביץ רגלי גואו בברית האירושין, ית"ר שיזכה להמשך עבודתו האגודתית מתוך עושר וכבוד על הרי ציון וירושלים הבנויה.

ועד „קרן הישוב" בצ'נסטוכובה.

ב"ה. את ברכתינו חבי לבנות אנו מושיטים ליו"ר של „פועלי אגודת ישראל" בעירנו, אחד ממיטדי מוסדנו עסקן נלהב בונם נ"י רבינוביץ לארושיו. יזכה להמשך הלאה עבודתו הפוריי.

הועד של ה"געגענויטיגע ווילטש קאטע" אצל פוא"י בצ'נסטוכובה.

ידידי יקירי אחובי והביבי שמחה בונם נ"י קח גם מאתי את ברכתי לרגלי ארושין.

ית"ר מלשני ארון כל שיזכו לראות אצלך רק טוב עד עולם. ידיך לנצח אהרן יוסטמן.

ב"ה. ברכתי הלכבית לך ידידי יקירי בונם נ"י לארושין. יתן רצון מאדון כל שיוזב מולך כשמש בצהרים. יעקב ברנדס.

לידידנו הנכבד מר בונם נ"י רבינוביץ לארושיו הנוג מברכים בברכת מו"ט חמה ונלכבה. ית"ר שיזכה לבנות את ביתו תחת שמי יהודה ברוח פאי".

זלמן וועלשמאַן, יוסף זולטבורצקי ורעיתו.

ברכת מו"ט חמה אנו מברכים את חברינו הנכבד והיקר, יו"ר של פאי בעירינו מר בונם נ"י רבינוביץ לארושין עם בחירת לך מרת רבקה תתי פאטאשעוויץ ית"ר שדרוך תהי סוגה בשושנים ותזכה לבנות ביתך ברוח ישראל סבא.

מרדכי גרשון ווילינגער, אברהם שפילמאַן, פישל זאָצערנ

ב"ה. לרגלי ארושיו ידידי עסקן בצרכי צבור הבהור המופלג מר בונם נ"י רבינוביץ ברכתי הלכבית לו שלוחה מנחם לזוברט.

צי דער חתונה פון מיין פריינד זיסקינד פרידריך מיט פּרל. נאַטקאַ ראָדאַל אַ האַרציגען מול טוב און אַ בליעהנדע צוקונסט היינשען יוסף גאַלדבערג און פרוי.

ברכת מו"ט לידיו מר יצחק נ"י סמסונוביץ לנשוואו ומר אַלי' נ"י מילשטיין לארושיו. יודיכם יזכה מולכם כשמש בצהרים. אהרן יוסטמן.

Wyrazy szczerzego współczucia p. DORZE SZTAJNHARDT z Róziwiczów oraz RODZINIE z powodu śmierci Ich

MEŻA i OJCA

składają Natanowie Goldmine

קמחא.

ס'איז גענוג דאס איינע וואָרט אויפֿן צושרייבען, כדי די לעזער זאלען וויי-סען, וואס מען איז אויסגען דערמיט. קמחא-דאס איז איינע פון די גרעס-טע טראַדיציעס און דערמיט איז מען מקיים דעם כל-דכפין. יעדער יוד האט אויף זיך דעם חוב זיך נישט פריהער צו זעצן צום סדר, ביז ער האט נישט ערפולט די מצוה פון קמחא.

אַלע מאל, אין אַלע צייטן זענען געווען זעלבע, וועלכע האבען זיך גענויטיגט אין קמחא. לעצטענס איז אָבער זייער צאהל אונגעווער געשטי-גען און דאס זענען נישט קיין שנאָרער וועלכע בעטלען אַ גאַנץ יאהר און ביי וועמען דאס נעמען אויף יום-טוב איז שוין אַ מנהג. היינט, ליידער, דארפן אַנקומען נאך קמחא בכבוד'ע יודען, וועלכע האבען אמאָל געפיהרט שעהנע הייזער און זענען געווען פון די ערש-טע נוהנים.

און טשענסטאָכאָוער, אַ שטאָרט מיט קנאַפֿע 30 טויזענד יודען געניסען פון דער קמחא איבער 12 טויזענד נפשות, דאס הייסט אַנערץ 50 פראָצענט פון דער יודישער בעפעלקערונג. אַט די ציפער איז דער בעסטער בעווויז, ווי גרויזאַם, ווי שרעקליך דאס בילד איז. קמחא-אַמאָל האט יעדער יוד, וואס האט נאר נישט געדאַרפט נעמען-שוין געגעבען, און געגעבען האט ער אַזאַ סומע, אפילו איבער'ן יכולת. היינט אָבער - און דאס מוז פעסטגעשטעלט ווערן - זענען שוין פעהרן מענשען, וואס ווילען זיך אינגאַנצען אַרויסדרע-הען דערפון. אונז זענען בעקאַנט פאַק-טען, ווען ווירטלייט, וועלכע האבען זיך דאס לעצטע יאהר געקויפט הייזער און פונדעסטוועגען ווילען זיי קיין קמחא נישט געבען און אין בעסטען פאַל קומען זיי אַזאַ מיט גראַעסעס.

אַך און וועה איז צו דעם יעניגען, וועלכער מוז אַנקומען נאך קמחא; זיין בלוט ווערט איהם פערנליווערט. די שטיצע, וועלכע ער בעקומט, ווערט אַדורכגעגעבן מיט טרעהערן, וואס קו-מען פון טיעפען האַרץ און דעריבער דאַרפען אַט די אַלע, צו וועמען מען קומט נאך קמחא, געדענקען אַז זיי זאלען דאס געבען בתשואת-תן און דער-ביי דאס מאַקסימום, וואס זיי קאַנען אַוועקשענקען. זאל זיך נאר יעדער נוהן פערטראַכטען, ווי עס וואָלט איהם געווען אויפ'ן האַרץ, ווען ער חס-ושלום וואָלט געדאַרפט אַנקומען נאך קמחא.

די קהלה דאַרף לכל הפחות האבען די סומע פון איבער 24 טויזענד לאַג-טעס, אַרײַנברעכענדיג די פערטיילונג פאַר די אינסאָטיועס, זעלנער - קוך, שפּײַטאַל, גערטנער פערמע, ארעסמאַני-

טען און די אינדוידועלע פערטיילונג פאַר בכבוד'ע. אויב ס'זאָל געזאַמלט ווערען נישט מעהר ווי די פאַריעהריגע סומע-אַנערץ 5 טויזענד זאַטעס, וועט דאס צוזאַמען מיט'ן קמחא-געלד פון אויסגעצאַקענעס מעהל בעטרעפען אַנ-ערץ 12-13 טויזענד זאַטעס, קומט אויס - אָדער די קהלה זאָל, צוילייגען איבער 10 טויזענד זל. פון דער קהלה-קאַסע אָדער אַ גרויסער טייל נצרכים זאָל נישט בעקומען קיין קמחא. היות אָבער ווי די קהלה-קאַסע איז פּוסט און זי קאַן זיך נישט דערלויבען אויף צו-צוילייגען די 10 טויזענד זאַטעס, ווייל זי האט נישט פון וואָנען צו נעמען, קען דעריבער אויסקומען, אַז ליידען וועלען די בכבוד'ע, די הונגעריגע, די

ביי וועלכע דאס איינציגע, וואס זיי וועלען האבען אויף יום-טוב, וועט זיין די קמחא.

זאלען די יודען, וועלכע האבען די מידה פון רחמנים בני רחמנים דאס אַלץ גוט געדענקען; זאלען זיי וויסען, אַז בעת זיי וועלען זיך אַוועקזעצן מיט'ן בני-בית ביים סדר און הנאה האבען פון דעם שעהנעם יום-טוב, קען אויסקומען, אַז אַ סך פון זייערע ברי-דער זאלען זיצען און פערניסען טרעה-רען אויף זייער אומגליק - אויף דעם לחמא-עניא, וואס איז ביי זיי ליידער נישט פעהרן.

געדענקט דאס יודען און זייט מקיים לויט אייער יכולת די מצוה פון קמחא. ש.

טשענסטאָכאָוער אין אמעריקא פאַר זייערע לאַנדסלייט אויף פסח.

צו דער דיספּאָזיציע פון היגען רב און פרעזעס ראָזענבערג איז אָנגעקו-מען פון די טשענסטאָכאָוער לאַנדסלייט אין אמעריקא 300 דאָלאַר, כדי עס צו פערטיילען פאַר די היגע בכבודיגע יו-דען אויף פסח.

לויט אַ פערשטענדיגונג מיט אַ ריי-הע היגע געזעלשאַפֿטליכע טהוער איז בעשלאַסען געוואָרען צו קויפֿען פאַר דער דאָזיגער סומע קאַרטאַפּעל און זיי פערטיילען צווישען די היגע אַרימע בכבודע אויף פסח.

מיט דער פערטיילונג וועלען זיך פערנעמען די געזעלשאַפֿטען, תומכי

עניים", "בית לחם" א. א. ווי מיר זעהן, איז - נישט קוקען-דיג אויף דעם שווערען קוויזיס, וועל-כער הערשט אין אמעריקא - האָבען אינגערע לאַנדסלייט אין אמעריקא דאך נישט פערגעסען און העלפען-מיט צו לינדערען די נויט פון זייערע בני-עיר.

עס קומט-אַן פסח

און צוזאַמען דערמיט די שוועריגקייטען, וואָס זענען פערבינדען מיט'ן צוגרייטען יום-טוב'דיג געבעקס. ווילענדיג איינ-שפּאַרען אינגערע ווירטינס פיעל אונ-נויטיגע מיה און אונאַנגענעמליכקיי-טען, לעגען מיר אַריין אין היינטיגען נומער אַ ספעציעלע בראַשור, אין וועל-כער עס געמונען זיך די בעוואוסטע באַק-פאַרשיפטען פון דר. עטקער.

אונזער ה' פּרעהזיאַטונג-מיטגלידער ה' ב. באַטשאַן און פּאַמיליע צוילייגען פרייהייטיגען טויט פון זייער געליבעטער טאכטער און שוועסטער

נ"ע הינדע

דריקען מיר אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל.

אין אייער געזעלשאַפֿטליכער אַרבייט זאָלט איהר א טרייסט געפונען.

פערזאָלטונג פון דער גמילות-חסדים-קאַסע

פּילדורסקי 31

אונזערע ג. פריינד, דעם ה' ב. באַטשאַן און פּאַמיליע צוילייגען גרויסען פערלוסט, וואס זי האבען געליטען דורכ'ן טויט פון זייער אונפערגעסליכער טאכטער און שוועסטער

נ"ע העלא

דריקען מיר אויס אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל.

וו. גאַסטינסקי און פּאַמיליע.

RODZINIE BOCIAN spowodu zgonu Ich córki

mgr. filologii klas. **HELENY**

B. P.

wyrazy szczerego współczucia składają

A. Szererowie.

Drogiemu przyjacielowi mojemu **EZJELOWI BOCIANOWI** oraz **RODZINIE** z powodu przedwczesnej śmierci Ich drogiej siostry i córki

b. p. HELENY

składam wyrazy głębokiego współczucia.

SZAJA EFRAIM, Haifa (Palestyna).

מיר בעטייליגען זיך אין צער פון דער פּאַמיליע באַטשאַן צוילייגען פרייהייטיגען טויט פון זייער ליבעטער טאכטער און שוועסטער

נ"ע הינדע

און דריקען אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל.

לייב לעדערמאַן, פרוי און פּאַמיליע.

דער פּאַמיליע באַטשאַן צוילייגען פרייהייטיגען טויט פון זייער הייט-געליבעטער טאכטער און שוועסטער

נ"ע הינדע

אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל.

יוסף גאַלדבערג און פרוי.

מיר נעמען אַנטילי אין צער פון אונזער מיטגליד ה' ב. באַטשאַן און פּאַמיליע צוילייגען פרייהייטיגען טויט פון זייער הייט-געליבעטער טאכטער און שוועסטער

הינדע

און דריקען אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל.

פערזאָלטונג פון צענטר. האַנווערקער-פערבאַנד

אַבטיילונג אין טשענסטאָכאָוער.

ערשיטערט פון דעם שווערען אומגליק, וואס האט געטראָפֿען דעם טעף-רעדאקטאָר פון דער "טשענסטאָכאָוער צייטונג" ה' ב. באַטשאַן און פּאַמיליע צוילייגען פרייהייטיגען טויט פון זיין עהרענווידיגער

טאַכטער נ"ע

דריקען מיר אויס אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל.

רעדאַקציע, וויעלנער צייטונג

אין וויעלן.

אונזער לאַנגיעריגען פריינט ה' פּעריל באַטשאַן און פּאַמיליע צו זייער גרויסען אומ-גליק צוילייגען פרייהייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכער טאכטער און שוועסטער

נ"ע הינדע

אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל.

פּעריל שטיבעל און פּאַמיליע.

ערשיטערט פון דער טרויעריגער ידיעה צוילייגען פרייהייטיגען טויט פון

נ"ע הינדע באַטשאַן

דריקען מיר אויס די פערצווייפלטע עלטערן און געשוויסטער דעם טיעפסטען מיטגעפיהל.

פסח שלעזינגער, פרוי און פּאַמיליע.

דורכגערינגען פון טיעפען צער צוילייגען פרייהייטיגען טויט פון

נ"ע הינדע באַטשאַן

דריקען אויס דער פּאַמיליע באַטשאַן אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל.

מאַרקוס געלבער, פרוי און פּאַמיליע.

הנני משתתף בצערך של מר **ב. באַטשאַן ומשפחתו** לרגלי מות

בתו

בנחמת ציון ינחום.

מושה אש.

דער פּאַמיליע באַטשאַן צו זייער גרויסען אומגליק

אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל.

אבא וויער און פרוי.

קלייניגקייטען.

לעבען זאָלען די גול'ים!

אין אמעריקא האבען די ארבייטער זיך צוגעבונדען צו צובראָכען און פער-ניכטעט אַלע "ראַבאָטס" (גול'ים). די געשיכטע חור'ט זיך איבער. בעת עס זענען אויפגעקומען די מאשינען האָבען די ארבייטער דערין געזעהן אַ קאַנקורענץ פאַר זייער אר-בייט קראפט, וואס ווערט געשאפען דורך זייערע הענד און אין אַ מאַמענט פון פערצווייפלטונג אָנגעפאלען אויף די מאבריקאן און צובראָכען די מאשינען. נישט קוקענדיג דערויף עקזיסטירט די מאשין ביז'ן היינטיגען טאָג און שטופט ארויס אַלץ מעהר דעם מענשען און אַט בומן הזה זענען פעהרנדיגן אויף דער וועלט צו צענדליגער מיליאָנען אר-בייטלעזער.

דאס זעלבע איז יעצט מיט די ראַ-באָטס. אַט די גול'ים זענען א פער-פולקאָמונג פון די מאשינען, זיי ער-גענצען דאָס, וואָס די מאשין האט נישט בעווויען אויפצוהאן, אַזוי אַז דער מענש, דער בחיר - היצירה, זאָל אינגאַנצען נישט דארפען זיך פערנע-מען מיט דער עבודת פרך, נאָר זאָל אַבהיטען דעם צלם אלקים, זאָל זיך פערנעמען מיט איידעלע ערהאַבענע מעשים. יעצט קומען די ארבייטער אין אמעריקא און מאכען אַנאַפאַל אויף די גול'ים, ווילענדיג זיי פערניכטען און זייט זיכער, אַז דאָס וועט זיך זיי נישט אינגעבען. דער גול' וועט בליי-

בען דער דאָמינירענדער פאַקטאָר פון אונזער לעבען.

וואָס די ארבייטער ווילען, איז שווער צו פערשטעהן - וואס פאַר א שאַדענס ברענגען זיי דען די גול'ים, וואס האבען זיי דען מורא, זיי וועלען נישט האבען קיין ארבייט? זיי האבען דאך היינט אויך נישט, איי, או מען האט נישט קיין ארבייט, האט מען נישט צו עסען, און היינט האבען זיי דען יאָ כאַטש עסען פעהלט נישט, פערקעהרט, עסען איז נאָך דאָ צופיעל, און דאָס איז טאקי די צרה, וואָלט דען נישט גלייכער געווען, אז אונ-שטאט צו מאכען אַנאַפאַל אויף די גול'ים, זאָל מען בעסער זיך פעהרני-טערסירען ווי אַזוי איינצואַרדנען, אז מען זאָל נישט די תבואה און אַנדערע לעבענס-מיטלען ווארפען אין ים אריין, נאָר ס'זאָל בעסער אַנקומען צו די הונגעריגע? זאָלען די גול'ים ארביי-טען און דו מענש פערנען דרך מיט עפּיס אַנדערש. ווילען אָבער די מענ-שען, די העכסטע ברואים, דוקא פער-טרעטען די גול'ים און אויספיהרען זיי-ער עובדה, אַט דאָ ליגט דער הינד בערגאַבען, ווייל די וואָס רופען זיך מענשען, זענען פאַקטיש נישט-מעהר ווי גול'ים.

ווי דען אַנדערש וואָלט מעגליך געווען, אז דער דאָזיגער פּעלדעפּעל היטלער זאָל קענען הערשען איבער 60 מיליאָן דייטשען און יענע זאָלען

איהם האַלטען פאַר א גאַט, זאָלען בלינד אויספיהרען זיינע העסליכע בע-פעלען - ווען ער זאָל נישט האבען צו טהון מיט גול'ים.

וואָלט דען דער אַדווער שטאַרט-ראט געהאט אזא גרויסע צאָהל ענדע-קישע ראטמענער, ווען ס'וואָלטען נישט געווען אויפיעל גול'ישע וועלענער? און ווען ס'וואָלטען נישט געווען קיין גול'ים וואָלט מען אינגאַנצען נישט געדאַרפט קיין פּעלקער - ליגעס, מיט ענטוואָפונגס-קאַנפערענצען, מיט פאַק-טען, כדי צו פעהרען די וועלט פון אַ מלחמה...

נאָר צוריק געשמעסט, ווען ס'וואָל-טען חס - ושלום נישט געווען קיין גול'ים, וואָלט די וועלט קיין קיום נישט געהאַט, וואָלט אַלץ חרוב ומוחרב געווארען; עס וואָלט נישט עק-זיסטירט קיין גאַזעטא ווארשאוסקא, גאַנטיק, גאַזעטא נאַראַדאָוואַ און נאָך אַזעלכע העכסט - בעלעהרענדע-זייטונגען. ווען ס'וואָלטען קיין גול'ים נישט געווען, ווער וואָלט דען חתונה געהאַט; ווער וואָלט געגאַנגען אין די שמאַנצע רעווי-טעאטערן; ווער וואָלט געקויפט גלעזלעך אנשטאט ברייאַנטען; ווער וואָלט געגעבען געלד, כדי איהם צו שאפען סערטיפיקאַטען; ווער וואָלט געשיקט די ווייבער אין קורערטער ווער וואָלט געוואָלט וועלען צום טיים, שטאַרט-ראט אָדער קהלה; ווער וואָלט געוואָלט ארבייטען אין פילאַני-טראַפישע, קולטורעלע אָדער געוועל-שאפטליכע אינסטיטוציעס, ווער וואָלט געוואָלט טהון די האנד אין קאַלטען

וואסער, אז ער זאָל נישט האבען דער-בלינד א פערזענליך פערדינסטעל? נאָר א דאַנק די דאָזיגע גול'ים ספיהרט זיך די וועלט כמנהגו - קומען אָבער די ארבייטער און ווילען מאכען אַנאַפאַנע-טאט אויף די גול'ים, פערמעסטען זיי זיך משנה צו זיין די סדרה בראשית, זאָל מען אָבגעהיטען ווערען אויב זיי וועט זיך דאָס איינגעבען. זאָל מען אָבער האַפֿען, אַז דאס וועט זיך ענ-דיגען מיט דער זעלבער פּיאַסאַקא, וואס מיט הונדערט יאהר צוריק, בעת מען איז אָנגעפאלען אויף די מאשינען. די גול'ים וועלען לעבען און מווען לעבען כל-זמן וועלט וועט בלייבען וועלט...

אין גאַמען? פון אונזערע אַלע-טענע-מלוכה-מענער, דעפוטאטען, קאָך - לע-פעל און פארטיי-לידער פראַטעסטירען מיר גענען דעם ברוטאלען אַנפאַל אויפ'ן בעסטען קליענט - דעם גול'ם, זאָלען לעבען די גול'ים!...

הפנים, אַז קיין שום פרייהייט קומט נישט, ביז די קנעכטשאַפֿט איז שוין נישט איבערצוהאַלטען.

דאס זעהען מיר ביי אַלע רעוואָל-וציעס און מלחמות, אַז כדי צו בעקו-מען אַ שטיקעל פרייהייט, אַביסעל פנוחה, מוז מען פריהער קעמפען, ליי-דען און ערשט דאמאלס בעווויען זיך די גענאַרטע פרייהייט.

צי די פרייהייט איז ווערט דעם קאַמף איז אַ צווייטע פראַגע. אַ פאַקט איז אָבער, אַז אַזוי איז עס. ווילסטו האבען אַביסעלע אַברוה, מוזטו פרי-הער קעמפען, ליידען און פערשוואַרצען

ווערען. אַט געהט דער יום-טוב פסח, דער סימבאָל פון פרייהייט, ווען דו וועסט קאַנען דעם קאַפּ בערוהיגען, ווארום וואס-וואס, נאָר אַ יום-טוב וועלען מיר היי-יאהר האבען גאַנצע 8 טאָג. אויב אַזוי, ברודערקע, מוזטו פריהער אויס-געריטען ווערען.

8 טאָג יום-טוב און שוין דריי וואָ-כען האַלט מען אין איין רוימען, וואָ-שען, פוצען און שיינערען. פּרעגט זיך דאָך אַ פראַגע: אויב סך-הכל איז 8 טעג יום-טוב, טאָ פאַרוואס דאַרף מען פערשוואַרצען ווערען אַזויפיעל וואַכען פריהער און צי לוינט אינגאַנצען די פרייהייט, וואס געדויערט נאָר עטליכע טעג, אַז מען זאָל פריהער דריי מאָל אַזויפיעל ליידען, נאָר דאס וואָלט שוין אונז אַראַבגעפיהרט פון וועג. אויב אַזוי וואָלט מען דאָך געקאַנט פּרעגען אַ שאלה, צי עס לוינט זיך איבער-הויפט צו קעמפען, זיך מקריב זיין פאַר אַנדער פנים, בעת מען בעקומט זי.

נאָר, ווי געזאגט, וועט דאס אונז אַראַבפיהרען פון וועג, זאָל מען דערי-בער דאס איבערלאָזען פאַר פיליאַזאַפֿען און סאַציאַלאָגען. מיר ווילען נאָר פּעסטשטעלען אַ פאַקט, אַז כדי צו בעקומען אַביסעלע פרייהייט, פרייהייט אויפ'ן שפּיק-מעטער, מוז מען פריהער נעב'ן גלות אַברייכטען.

סמאָל

די מעלות פון דער נייער הלואה.

די ידעה וועגן אנהויב פון דער צייכונג צו דער 3 פראצענטער פרעמיע פאר אינוועסטיציע - הלואה, האט ארויסגעווארפן א גרויסע פראגע - טערעסירונג פון דער גאנצער געזעלשאפט. כאטש די צייכונג גופא הויבט זיך אן ערשט דעם 19 ד. ה. רעזער-ווירט מען זיך פונדעסטוועגן שוין אין די פענא א געהעריגען צוטייל.

די סיבות פון דער דאזיגער ערשיי-נונג, וואס איז אַזוי וואונדערליך אין דער צייט ווען דער מאנגעל אין געלד האט זיך אַזוי שטארק פיהלען, ליגען אין דעם גוטען בוי פון דער הלואה גופא, וועלכע בעזיצט א גרויסע צו-ציהונגס קראפט. ס'גייט דא קודם - כל אין צוויי מאמענטען: ערשטנס די הויכע פרעמיעס, אנהויבענדיג פון אן האלבען פּרעמיע ז.ל. און צווייטענס - די מעגליכקייט צו דעקען א העלפט פון דער געזעלשאפט סומע, מיט אַפּלי-גאציעס פון דער נאַציאָנאַלער הלואה. א גרויסע ראָלע שפּילט אויך דער הויכער אַמאָרטיזאַציע-קורס (120 ביז 103 פאר 100), וועלכער הויבט אַזוי אַרום שטארק דעם אינוועסט פון די דאָזיגע אַפּליגאַציעס.

די פרעמיעס זענען הויכע און צעהלרייכע. דער שאַנס צו געווינען פאר 100 ז.ל. (וועלכע קענען איינגע-צאהלט ווערן אין קליינע חודשליגע ראַטעס) א סומע פון 500,000, 200,000, 100,000 אָדער קלענערע געווינען, איז ווער א צוציהונגדיגע פּערסעק-טיוו פאר יעדען, וואס האט א שוואכ-קייט צו האַזאַרד. מען דאַרף דערביי נישט פּרעגאַסען, אז דער האַזאַרד איז דאָ דערפיהרט ביז נול, נעמענדיג אין אַכט דאָס, אז יעדער וועט סיי ווי בע-קומען צוריק זיין געלד מיט די געהע-ריגע קייטען.

נישט אָהן בעדייטונג איז אויך דער ציעל פון דער דאָזיגער הלואה. דאָס געלד געהט אויף אינוועסטיציעס, ד.ה. אז די גאנצע הלואה האָט די רע-זערווע פּעשטימט אויף בויען נייע שאַפּעטען, נייע בנינים, רעגולירען סיי-כען א. א. וו. ווען די דאָזיגע ארביי-טען וועלען זיך אָנהויבען, וועט זיך דאָס גאנצע ווירטשאַפּטליכע לעבען א ריהר טהון, ס'וועט בעלעבעט ווערן די אינדוסטריע און דער האַנדעל. די יו-דישע געזעלשאַפט פּערשטעהט און שאַצט גוט אַב דעם דאָזיגען פּאַקט און דערפאר בעציהט זי זיך מיט אזא שטאַרקע אינטערעס צו דער פרעמיע-טער אינוועסטיציע-הלואה.

די ידעה וועגן אנהויב פון דער צייכונג צו דער 3 פראצענטער פרעמיע פאר אינוועסטיציע - הלואה, האט ארויסגעווארפן א גרויסע פראגע - טערעסירונג פון דער גאנצער געזעלשאפט. כאטש די צייכונג גופא הויבט זיך אן ערשט דעם 19 ד. ה. רעזער-ווירט מען זיך פונדעסטוועגן שוין אין די פענא א געהעריגען צוטייל.

די סיבות פון דער דאזיגער ערשיי-נונג, וואס איז אַזוי וואונדערליך אין דער צייט ווען דער מאנגעל אין געלד האט זיך אַזוי שטארק פיהלען, ליגען אין דעם גוטען בוי פון דער הלואה גופא, וועלכע בעזיצט א גרויסע צו-ציהונגס קראפט. ס'גייט דא קודם - כל אין צוויי מאמענטען: ערשטנס די הויכע פרעמיעס, אנהויבענדיג פון אן האלבען פּערמיע ז.ל. און צווייטענס - די מעגליכקייט צו דעקען א העלפט פון דער געזעלשאפט סומע, מיט אַפּלי-גאציעס פון דער נאַציאָנאַלער הלואה. א גרויסע ראָלע שפּילט אויך דער הויכער אַמאָרטיזאַציע-קורס (120 ביז 103 פאר 100), וועלכער הויבט אַזוי אַרום שטארק דעם אינוועסט פון די דאָזיגע אַפּליגאַציעס.

די פרעמיעס זענען הויכע און צעהלרייכע. דער שאַנס צו געווינען פאר 100 ז.ל. (וועלכע קענען איינגע-צאהלט ווערן אין קליינע חודשליגע ראַטעס) א סומע פון 500,000, 200,000, 100,000 אָדער קלענערע געווינען, איז ווער א צוציהונגדיגע פּערסעק-טיוו פאר יעדען, וואס האט א שוואכ-קייט צו האַזאַרד. מען דאַרף דערביי נישט פּרעגאַסען, אז דער האַזאַרד איז דאָ דערפיהרט ביז נול, נעמענדיג אין אַכט דאָס, אז יעדער וועט סיי ווי בע-קומען צוריק זיין געלד מיט די געהע-ריגע קייטען.

נישט אָהן בעדייטונג איז אויך דער ציעל פון דער דאָזיגער הלואה. דאָס געלד געהט אויף אינוועסטיציעס, ד.ה. אז די גאנצע הלואה האָט די רע-זערווע פּעשטימט אויף בויען נייע שאַפּעטען, נייע בנינים, רעגולירען סיי-כען א. א. וו. ווען די דאָזיגע ארביי-טען וועלען זיך אָנהויבען, וועט זיך דאָס גאנצע ווירטשאַפּטליכע לעבען א ריהר טהון, ס'וועט בעלעבעט ווערן די אינדוסטריע און דער האַנדעל. די יו-דישע געזעלשאַפט פּערשטעהט און שאַצט גוט אַב דעם דאָזיגען פּאַקט און דערפאר בעציהט זי זיך מיט אזא שטאַרקע אינטערעס צו דער פרעמיע-טער אינוועסטיציע-הלואה.

וועגען רעכט אויף עקזיסטענץ פאר'ן האַנדעלס-אַנגעשטעלטען און גייסטיגען אַרבייטער מיט העכערער בילדונג.

„איבריגע“ פאר'ן לעבען וויסענשאפט-טען, א גענויע אָבסערוואַציע פון דער דאָזיגער שטודירענדיגער יוגענד-בע-ווירט אָבער, אַז דאָס איז נישט ריכ-טיג, ווייל א בעדייטענדיגער פּראָצענט פון זיי שטעלט מיט זיך פאַר אַנאַ-ומ-פּערמענליכען עלעמענט - נישט גע-קומט אויף די שוועריגקייטען, וועלכע זענען פּערבינדען מיט'ן הויכען שטר-לימוד, טרעטען אַנגאַר נישט פּערמענ-ליכע יוגענדישע אַריין אין די רייען פון די אַקאַדעמיקער. אַררוואַס? ווייל דער דאָזיגער שריט ווערט דיקטירט דורך פאַרשטעהן די פּאַדערונגען פון דעם לעבען און דורכ'ן אַמפּיערען שטרעבען נאַכצוקומען די דאָזיגע פּאַ-דערונגען. שוין היינט-צו-טאָג איז דאָס איבערנעמען א גאנצע רייע פאַס-טענס פּערבינדען מיט דער נויטווענ-דיגקייט צו האַבען א דיפּלאָם פון א האַנדעלס-הויך-שול און דאָס שטויסט זיך אָן אויך אַנדערע מניעות, וועלכע זענען שוין נישט אָבערונגיג פון די מעגליכקייטען פון די יודישע דיפּלאָ-מאַסטען.

אַמאָל איז א האַנדעלס אָנגעשטעל-טער און גייסטיגער אַרבייטער, וואָס זאָלען בעזיצען העכערע בילדונג, גע-ווען א זעלענעהייט, היינט אָבער, אַדער גענויער געזאַגט, אין דער נאַהנט-סטער זוקונפט, וועט דאָס זיין א מאַ-סן-ערשיינונג, כדי שוין היינט-צו-טאָג פּערזענלעך דעם דערמאַנטען גייסטיגען אַרבעטער א רעאַלע עקזיס-טענץ, מוזען מיר מאַכען א איבער-ברוך אין דער פּסיכיק פון די ברייטע מאַסען פון דער געזעלשאַפט און אויט-קעמפּען א פּערשטענדיש פאַר אַנאָנ-רע מאַטיווען, וועלכע זענען אַנאַ-ומ-רע פּרין רעאַלען לעבען. די איי-געשולטע אין העכערער בילדונג - אַנ-שטאַלעטען האַנדעלס- אָנגעשטעלטע, האַבען נישט קיין שום טראַדיציע, אַלס א קאַלעקטיוו שטעלען זיי מיט זיך פאַר עפּיס א גייעס, און דאָס מוז אַנערקענט און בעשטעטיגט ווערען, דער ערמאַנג פון אַנאָנרע בעמיהונג-גען, איז, אַלואַ, אָבערונגיג קודם - כל פון דעם, אויף וויפיל עס וועלען דע-צי צייטען ווערען די אַנשוואַונגען פון די יודישע אַקטיווע האַנדעלס-מאַסען, וועלכע וועלען האַלטען די האַנד אַויפ'ן פּוילע פון די ווירטשאַפּטליכע פּראָצע-סען אין מוזען אַנערקענען, אז דער

מיר, האָבען שוין נישט איינמאַל אַנ-געוויזען אויף די שנינים, וועלכע קו-מען פאַר אין דעם ווירטשאַפּטליכען לעבען, ווי אויך אויף די סטרוקטור-לעבען, וועלכע זענען פּונדען פון דער מאַסע האַנדעלס-אָנגעשטעלטע, וועלכע זענען דערמיט פּערבינדען, דאָס ווירט-שאַפּטליכע לעבען, וואָס נעמט שוין איצט אַן נייע פאַרמען, פּאַדערט, אז די איינצולעבע אַקטיווע טהוער זאָלען האַבען א טעאָרעטישע אַררוואַס און פּערשטע יודישע און זייער פּאַך, די יודישע האַנדעלס-קרייזען שטיצענדיג זיך אויף דער פּראַקטיק און אויף די מעטאָדען פון דער פּעראַנגעהייט, וועלכע זענען היינט צו-טאָג אן אויט-הרוק פון אָנגעשטעלטענדיק און פּע-עלטערטיקייט, בעציהען זיך מיט אן אומוועלען צו די גייסטיגע אַרבייטער שיט העכערער בילדונג, מען בעציהט זיך צו זיי ווי צו אומנוטיגע מענטשען, וועלכע האַבען נישט קיין עקזיסטענץ-בערעכטיגונג.

די האַנדעלס-קרייזען האַבען בע-זונדערס מורא דערפאַר, אז אַנאַ-גע-שטעלטער מיט דיפּלאָם, זאָל צוליעב זיין בילדונג, נישט ברעכען די דיס-ציפּלין און נישט פּערקריפּלען די בע-ציהונגען אין ביראַ, קאַריגערנדיג די איהם אָנפּערטרויעטע אַמפּאָנען. די דאָזיגע מיינונג איז א נישט ריכטיגע; זי שטיצט זיך אויף פּאַלעס יודישע, וועלכע שטאַמען אפּשר נישט פון די אייגענשאַפטען פון א קאַלעקטיוו, נאָר פון די אינדיווידועלע שטויכען פון א יחיד. דאָס דאַרף אָבער בשום אופן נישט פּערזענלעכע מיינערט ווערען, די איינציאָטיוו און די אידיעאָלישקייט פון די טעאָרעטיש אינוועסטירטע יודישע דאַרפּען בלי טפּק האַבען א מעגליכ-קייט זיך פּריי צו ענטוויקלען, אָבער נאָר אין דער צוגרייטונג-פּאַזע פון די געפּלאַנטע אַקציעס.

די פּויליש קריטיקירען און דער קאַנ-סערוואַטיוו פון די האַנדעלס-קרייזען זענען גורם דערצו, אַז מען זאָל וואָס אָפּטער אַרויסטרעטען מיט קאַנטראַ-גומענטען.

מען האַלט, אז יודיש, וואָס שטודי-רען עקאָנאָמישע און האַנדעלס-וויסענ-שאַפּטען זענען קינדער פון רייכע אינ-דוסטריעלער און סוחרים, וועלכע קא-נען זיך צווישען דעם לאַקסוס צו פּערנעמען זיך א פאַר יאָהר מיט

ארץ-ישראל'דיגע פּראָדוקציע פון קינסט-ליכע צייהן פּערנעמט א געהעריגען אָרט אויפ'ן וועלט מאַרק, דאָגעגען אין פּוילען, ווי עס וואוינען מיליאָנען יו-דען און וואו דער צאָהן-אַרצט אָדער טעכניקער יוד איז צעהלרייך רעפּרע-זענטירט אין דעם פּאַך האט דער אימ-פּאַרט פון קינסטליכע צייהן פאַר פּויל-לען פון ארץ-ישראל אינגאַנצען בעטראַ-פען פאַר די יאָהרען: 1929-28, 1930-30, 1931-1932, 252 מיליאָן.

דער אימפּאַרט פון קינסטליכע צייהן אין פּוילען פּערגרייכט ציראַק 500,000 ז.ל. א יאָהר. 85 פּראָצענט פון דער סומע אַייננעפיהרטע קינסטליכע צייהן קומען פון דייטשלאַנד. צי דאַרף מען צו דעם פּאַקט נאָך קאַמענטאַרען? ארץ ישראל אימפּאַרטירט שוין היינט צו טאָג אַכט מיליאָן אַויפּטעל וויפּיעל פּוילען ארץ-ישראל'דיגע סוחרות. אַזוי צ. ב. האָט דער עקספּאַרט פון פּוילישע סוחרות נאָך ארץ-ישראל בעטראַפען אין יאָהר 1934-9.067.000 פּוילישע זלאָטעס, ווען דער עקספּאַרט פון ארץ ישראל פּוילען קוים 1.051.000 זלאָטעס.

מיר לעבען אין אַ תקופה, ווען דער האַנדעל ווערט גערעגערט דורך קאַמ-פּענסאַטע און מיר וואָלטען געדאַרפט קאַנען גלויבען, אַז די פּוילישע געזעל-שאַפט דערוויסענדיג זיך פּונדוואַנען עס שטאַמען 85 פּראָצענט פון די אימפּאַר-טירטע קינסטליכע צייהן וועט אפּשר גערן קאַמפּעטירען ליבער די ארץ-ישראל'דיגע יונגע אינדוסטריע.

וואָלט יעדער געהאַלטען פאַר זיין חוב נאַכצופּרענען ביים דענטיסט וואָס פאַר א צאָהן ער גיט איהם און פאַר-וואָס נישט טאַקיי „מער אין פּאַלעס-טיוו“ - „תוצרת ארץ ישראל“ וואָלט דער עקספּאַרט פון ארץ-ישראל אויף קינסטליכע צייהן זיך פּערגרעסערט און מיטגעוויקט צום פּערשטאַרקען די פּערגומענע יודישע פּאַזיציע אין דער ארץ-ישראל'דיגער אינדוסטריע.

אוראי וואָלטען יודישע דענטיסטען בעדאַרפט נעמען אויף זיך די איינציג-טיוו פון פּאַרעטזשירען די קינסטליכע צייהן. דאָס וואָלט געווען פון זייער זייט א וואַריגער ענטפּער דעם היט-לעריסטשען דייטשלאַנד, ווי דאָס טוען שוין זייערע קאַלענען דאַקטוירים און אַפּטיקער, און גלייכצייטיג וואָלטען זיי זייערע ערפולע זייער יודיש ביר-גערייכע פליכט לַבּי די יונגע יודישע אינדוסטריע אין ארץ-ישראל, וועלכע שפּייט אויס איהרע פּליגלען ווייט איבער די גרעניצען פון ארץ ישראל.

די ידעה וועגן אנהויב פון דער צייכונג צו דער 3 פראצענטער פרעמיע פאר אינוועסטיציע - הלואה, האט ארויסגעווארפן א גרויסע פראגע - טערעסירונג פון דער גאנצער געזעלשאפט. כאטש די צייכונג גופא הויבט זיך אן ערשט דעם 19 ד. ה. רעזער-ווירט מען זיך פונדעסטוועגן שוין אין די פענא א געהעריגען צוטייל.

די סיבות פון דער דאזיגער ערשיי-נונג, וואס איז אַזוי וואונדערליך אין דער צייט ווען דער מאנגעל אין געלד האט זיך אַזוי שטארק פיהלען, ליגען אין דעם גוטען בוי פון דער הלואה גופא, וועלכע בעזיצט א גרויסע צו-ציהונגס קראפט. ס'גייט דא קודם - כל אין צוויי מאמענטען: ערשטנס די הויכע פרעמיעס, אנהויבענדיג פון אן האלבען פּערמיע ז.ל. און צווייטענס - די מעגליכקייט צו דעקען א העלפט פון דער געזעלשאפט סומע, מיט אַפּלי-גאציעס פון דער נאַציאָנאַלער הלואה. א גרויסע ראָלע שפּילט אויך דער הויכער אַמאָרטיזאַציע-קורס (120 ביז 103 פאר 100), וועלכער הויבט אַזוי אַרום שטארק דעם אינוועסט פון די דאָזיגע אַפּליגאַציעס.

די פרעמיעס זענען הויכע און צעהלרייכע. דער שאַנס צו געווינען פאר 100 ז.ל. (וועלכע קענען איינגע-צאהלט ווערן אין קליינע חודשליגע ראַטעס) א סומע פון 500,000, 200,000, 100,000 אָדער קלענערע געווינען, איז ווער א צוציהונגדיגע פּערסעק-טיוו פאר יעדען, וואס האט א שוואכ-קייט צו האַזאַרד. מען דאַרף דערביי נישט פּרעגאַסען, אז דער האַזאַרד איז דאָ דערפיהרט ביז נול, נעמענדיג אין אַכט דאָס, אז יעדער וועט סיי ווי בע-קומען צוריק זיין געלד מיט די געהע-ריגע קייטען.

נישט אָהן בעדייטונג איז אויך דער ציעל פון דער דאָזיגער הלואה. דאָס געלד געהט אויף אינוועסטיציעס, ד.ה. אז די גאנצע הלואה האָט די רע-זערווע פּעשטימט אויף בויען נייע שאַפּעטען, נייע בנינים, רעגולירען סיי-כען א. א. וו. ווען די דאָזיגע ארביי-טען וועלען זיך אָנהויבען, וועט זיך דאָס גאנצע ווירטשאַפּטליכע לעבען א ריהר טהון, ס'וועט בעלעבעט ווערן די אינדוסטריע און דער האַנדעל. די יו-דישע געזעלשאַפט פּערשטעהט און שאַצט גוט אַב דעם דאָזיגען פּאַקט און דערפאר בעציהט זי זיך מיט אזא שטאַרקע אינטערעס צו דער פרעמיע-טער אינוועסטיציע-הלואה.

די ידעה וועגן אנהויב פון דער צייכונג צו דער 3 פראצענטער פרעמיע פאר אינוועסטיציע - הלואה, האט ארויסגעווארפן א גרויסע פראגע - טערעסירונג פון דער גאנצער געזעלשאפט. כאטש די צייכונג גופא הויבט זיך אן ערשט דעם 19 ד. ה. רעזער-ווירט מען זיך פונדעסטוועגן שוין אין די פענא א געהעריגען צוטייל.

די סיבות פון דער דאזיגער ערשיי-נונג, וואס איז אַזוי וואונדערליך אין דער צייט ווען דער מאנגעל אין געלד האט זיך אַזוי שטארק פיהלען, ליגען אין דעם גוטען בוי פון דער הלואה גופא, וועלכע בעזיצט א גרויסע צו-ציהונגס קראפט. ס'גייט דא קודם - כל אין צוויי מאמענטען: ערשטנס די הויכע פרעמיעס, אנהויבענדיג פון אן האלבען פּערמיע ז.ל. און צווייטענס - די מעגליכקייט צו דעקען א העלפט פון דער געזעלשאפט סומע, מיט אַפּלי-גאציעס פון דער נאַציאָנאַלער הלואה. א גרויסע ראָלע שפּילט אויך דער הויכער אַמאָרטיזאַציע-קורס (120 ביז 103 פאר 100), וועלכער הויבט אַזוי אַרום שטארק דעם אינוועסט פון די דאָזיגע אַפּליגאַציעס.

די פרעמיעס זענען הויכע און צעהלרייכע. דער שאַנס צו געווינען פאר 100 ז.ל. (וועלכע קענען איינגע-צאהלט ווערן אין קליינע חודשליגע ראַטעס) א סומע פון 500,000, 200,000, 100,000 אָדער קלענערע געווינען, איז ווער א צוציהונגדיגע פּערסעק-טיוו פאר יעדען, וואס האט א שוואכ-קייט צו האַזאַרד. מען דאַרף דערביי נישט פּרעגאַסען, אז דער האַזאַרד איז דאָ דערפיהרט ביז נול, נעמענדיג אין אַכט דאָס, אז יעדער וועט סיי ווי בע-קומען צוריק זיין געלד מיט די געהע-ריגע קייטען.

נישט אָהן בעדייטונג איז אויך דער ציעל פון דער דאָזיגער הלואה. דאָס געלד געהט אויף אינוועסטיציעס, ד.ה. אז די גאנצע הלואה האָט די רע-זערווע פּעשטימט אויף בויען נייע שאַפּעטען, נייע בנינים, רעגולירען סיי-כען א. א. וו. ווען די דאָזיגע ארביי-טען וועלען זיך אָנהויבען, וועט זיך דאָס גאנצע ווירטשאַפּטליכע לעבען א ריהר טהון, ס'וועט בעלעבעט ווערן די אינדוסטריע און דער האַנדעל. די יו-דישע געזעלשאַפט פּערשטעהט און שאַצט גוט אַב דעם דאָזיגען פּאַקט און דערפאר בעציהט זי זיך מיט אזא שטאַרקע אינטערעס צו דער פרעמיע-טער אינוועסטיציע-הלואה.

די ידעה וועגן אנהויב פון דער צייכונג צו דער 3 פראצענטער פרעמיע פאר אינוועסטיציע - הלואה, האט ארויסגעווארפן א גרויסע פראגע - טערעסירונג פון דער גאנצער געזעלשאפט. כאטש די צייכונג גופא הויבט זיך אן ערשט דעם 19 ד. ה. רעזער-ווירט מען זיך פונדעסטוועגן שוין אין די פענא א געהעריגען צוטייל.

די סיבות פון דער דאזיגער ערשיי-נונג, וואס איז אַזוי וואונדערליך אין דער צייט ווען דער מאנגעל אין געלד האט זיך אַזוי שטארק פיהלען, ליגען אין דעם גוטען בוי פון דער הלואה גופא, וועלכע בעזיצט א גרויסע צו-ציהונגס קראפט. ס'גייט דא קודם - כל אין צוויי מאמענטען: ערשטנס די הויכע פרעמיעס, אנהויבענדיג פון אן האלבען פּערמיע ז.ל. און צווייטענס - די מעגליכקייט צו דעקען א העלפט פון דער געזעלשאפט סומע, מיט אַפּלי-גאציעס פון דער נאַציאָנאַלער הלואה. א גרויסע ראָלע שפּילט אויך דער הויכער אַמאָרטיזאַציע-קורס (120 ביז 103 פאר 100), וועלכער הויבט אַזוי אַרום שטארק דעם אינוועסט פון די דאָזיגע אַפּליגאַציעס.

די פרעמיעס זענען הויכע און צעהלרייכע. דער שאַנס צו געווינען פאר 100 ז.ל. (וועלכע קענען איינגע-צאהלט ווערן אין קליינע חודשליגע ראַטעס) א סומע פון 500,000, 200,000, 100,000 אָדער קלענערע געווינען, איז ווער א צוציהונגדיגע פּערסעק-טיוו פאר יעדען, וואס האט א שוואכ-קייט צו האַזאַרד. מען דאַרף דערביי נישט פּרעגאַסען, אז דער האַזאַרד איז דאָ דערפיהרט ביז נול, נעמענדיג אין אַכט דאָס, אז יעדער וועט סיי ווי בע-קומען צוריק זיין געלד מיט די געהע-ריגע קייטען.

נישט אָהן בעדייטונג איז אויך דער ציעל פון דער דאָזיגער הלואה. דאָס געלד געהט אויף אינוועסטיציעס, ד.ה. אז די גאנצע הלואה האָט די רע-זערווע פּעשטימט אויף בויען נייע שאַפּעטען, נייע בנינים, רעגולירען סיי-כען א. א. וו. ווען די דאָזיגע ארביי-טען וועלען זיך אָנהויבען, וועט זיך דאָס גאנצע ווירטשאַפּטליכע לעבען א ריהר טהון, ס'וועט בעלעבעט ווערן די אינדוסטריע און דער האַנדעל. די יו-דישע געזעלשאַפט פּערשטעהט און שאַצט גוט אַב דעם דאָזיגען פּאַקט און דערפאר בעציהט זי זיך מיט אזא שטאַרקע אינטערעס צו דער פרעמיע-טער אינוועסטיציע-הלואה.

די ידעה וועגן אנהויב פון דער צייכונג צו דער 3 פראצענטער פרעמיע פאר אינוועסטיציע - הלואה, האט ארויסגעווארפן א גרויסע פראגע - טערעסירונג פון דער גאנצער געזעלשאפט. כאטש די צייכונג גופא הויבט זיך אן ערשט דעם 19 ד. ה. רעזער-ווירט מען זיך פונדעסטוועגן שוין אין די פענא א געהעריגען צוטייל.

די סיבות פון דער דאזיגער ערשיי-נונג, וואס איז אַזוי וואונדערליך אין דער צייט ווען דער מאנגעל אין געלד האט זיך אַזוי שטארק פיהלען, ליגען אין דעם גוטען בוי פון דער הלואה גופא, וועלכע בעזיצט א גרויסע צו-ציהונגס קראפט. ס'גייט דא קודם - כל אין צוויי מאמענטען: ערשטנס די הויכע פרעמיעס, אנהויבענדיג פון אן האלבען פּערמיע ז.ל. און צווייטענס - די מעגליכקייט צו דעקען א העלפט פון דער געזעלשאפט סומע, מיט אַפּלי-גאציעס פון דער נאַציאָנאַלער הלואה. א גרויסע ראָלע שפּילט אויך דער הויכער אַמאָרטיזאַציע-קורס (120 ביז 103 פאר 100), וועלכער הויבט אַזוי אַרום שטארק דעם אינוועסט פון די דאָזיגע אַפּליגאַציעס.

די פרעמיעס זענען הויכע און צעהלרייכע. דער שאַנס צו געווינען פאר 100 ז.ל. (וועלכע קענען איינגע-צאהלט ווערן אין קליינע חודשליגע ראַטעס) א סומע פון 500,000, 200,000, 100,000 אָדער קלענערע געווינען, איז ווער א צוציהונגדיגע פּערסעק-טיוו פאר יעדען, וואס האט א שוואכ-קייט צו האַזאַרד. מען דאַרף דערביי נישט פּרעגאַסען, אז דער האַזאַרד איז דאָ דערפיהרט ביז נול, נעמענדיג אין אַכט דאָס, אז יעדער וועט סיי ווי בע-קומען צוריק זיין געלד מיט די געהע-ריגע קייטען.

נישט אָהן בעדייטונג איז אויך דער ציעל פון דער דאָזיגער הלואה. דאָס געלד געהט אויף אינוועסטיציעס, ד.ה. אז די גאנצע הלואה האָט די רע-זערווע פּעשטימט אויף בויען נייע שאַפּעטען, נייע בנינים, רעגולירען סיי-כען א. א. וו. ווען די דאָזיגע ארביי-טען וועלען זיך אָנהויבען, וועט זיך דאָס גאנצע ווירטשאַפּטליכע לעבען א ריהר טהון, ס'וועט בעלעבעט ווערן די אינדוסטריע און דער האַנדעל. די יו-דישע געזעלשאַפט פּערשטעהט און שאַצט גוט אַב דעם דאָזיגען פּאַקט און דערפאר בעציהט זי זיך מיט אזא שטאַרקע אינטערעס צו דער פרעמיע-טער אינוועסטיציע-הלואה.

די ידעה וועגן אנהויב פון דער צייכונג צו דער 3 פראצענטער פרעמיע פאר אינוועסטיציע - הלואה, האט ארויסגעווארפן א גרויסע פראגע - טערעסירונג פון דער גאנצער געזעלשאפט. כאטש די צייכונג גופא הויבט זיך אן ערשט דעם 19 ד. ה. רעזער-ווירט מען זיך פונדעסטוועגן שוין אין די פענא א געהעריגען צוטייל.

די סיבות פון דער דאזיגער ערשיי-נונג, וואס איז אַזוי וואונדערליך אין דער צייט ווען דער מאנגעל אין געלד האט זיך אַזוי שטארק פיהלען, ליגען אין דעם גוטען בוי פון דער הלואה גופא, וועלכע בעזיצט א גרויסע צו-ציהונגס קראפט. ס'גייט דא קודם - כל אין צוויי מאמענטען: ערשטנס די הויכע פרעמיעס, אנהויבענדיג פון אן האלבען פּערמיע ז.ל. און צווייטענס - די מעגליכקייט צו דעקען א העלפט פון דער געזעלשאפט סומע, מיט אַפּלי-גאציעס פון דער נאַציאָנאַלער הלואה. א גרויסע ראָלע שפּילט אויך דער הויכער אַמאָרטיזאַציע-קורס (120 ביז 103 פאר 100), וועלכער הויבט אַזוי אַרום שטארק דעם אינוועסט פון די דאָזיגע אַפּליגאַציעס.

די פרעמיעס זענען הויכע און צעהלרייכע. דער שאַנס צו געווינען פאר 100 ז.ל. (וועלכע קענען איינגע-צאהלט ווערן אין קליינע חודשליגע ראַטעס) א סומע פון 500,000, 200,000, 100,000 אָדער קלענערע געווינען, איז ווער א צוציהונגדיגע פּערסעק-טיוו פאר יעדען, וואס האט א שוואכ-קייט צו האַזאַרד. מען דאַרף דערביי נישט פּרעגאַסען, אז דער האַזאַרד איז דאָ דערפיהרט ביז נול, נעמענדיג אין אַכט דאָס, אז יעדער וועט סיי ווי בע-קומען צוריק זיין געלד מיט די געהע-ריגע קייטען.

נישט אָהן בעדייטונג איז אויך דער ציעל פון דער דאָזיגער הלואה. דאָס געלד געהט אויף אינוועסטיציעס, ד.ה. אז די גאנצע הלואה האָט די רע-זערווע פּעשטימט אויף בויען נייע שאַפּעטען, נייע בנינים, רעגולירען סיי-כען א. א. וו. ווען די דאָזיגע אר

פרעסע-קאָנפערענץ וועגן די ענדערונגען אין שפיל-פלאַן פון דער נז-טער לאַטעריע.

פרייטאג, דעם 5-טען אפריל איז פארגעקומען א פרעסע-קאָנפערענץ אין דער מלוכה-לאַטעריע, אויף וועלכער דער ה' דירעקטאר סט. מאַרקוס האט רעפערירט וועגן די ענדערונגען פון דעם שפיל-פלאַן אין דער 33-טער מלוכה-לאַטעריע. אויב די הערן וועלען פער-גלייכע דעם פלאַן פון דער איזשטער 32-טער לאַטעריע, זעהט מען, אז די צאהל לאַטעריע ארויסגעלאזענע צו דער 33-טער לאַטעריע איז די זעלבע ווי אין דער 32-טער און מאכט אויס 185,000. מען דארף אבער אויפמערקזאם מא-כען אויף דעם טעקסט, וועלכער עפנינט זיך אין דער לינקער אונטערשטער טייל פון פלאַן אין דער ערשטער און צוויי-טער קלאס, וואו עס געפונט זיך די צוגאב-ציהונג אויף דער „נוויאדוקע". זי זעהט אויס ווי די פינפטע קלאס, דער פרינציפאלער אונטערשטער צווישען דער נייער קלאס און צוגאב-ציהונג איז די וואס דער נייער קלאס וואלט געווען פערשטענליך א געצאהלטע, דאן ווען די צוגאב-ציהונג איז אנ'אומיטעט.

צוויי דעם, וואס די צאהל געווינסען פון די בעזונדערע קלאסען פון דער 33 לאַטעריע איז אידענטיש מיט דער צאהל געווינסען פון די קלאסען פון דער 32 לאַטעריע און די צאהל לאַטעריע האט זיך אויך נישט געענדערט, איז פערשטענליך, אז נישט בלויז די צאהל שאנסען, אבער אויך די אלגעמינע סומע פון אויסצאהלונג אין דער 33 לאַטעריע זעהען פאר דעם שפילער גינסטיגער ווי אין 32 לאַטעריע.

די צוגאב ציהונג אויף דער „נוויאדוקע" קע" וועט פארקומען דעם 20 דעצעמ-בער, אזוי אז די גליקליכע שפילער וועלען קאנען אבנעמען דאס געווינס נאך פאר יום טוב. און אין דער דאזיגער פאר יום טוב-צייט וועלען נישט בלויז גרויסע געווינסען זיין נוצליך, נאר קליי-נער וועט אויך זיך נישט אָנזאָגען פון א געווינס פון 200 צו פון 100 זל.

די דירעקטע וועט אויסצאהלען די געווינסען די שפילער, וועלכע וועלען זיך ווענדען צו די קאָסעס, אנהויבענדיג שוין פון 21 דעצעמבער. ביי דער דא-זיער ציהונג וועט אבגעשאפט ווערען דער בעדינג, אז די געווינסען נידריגער פון 300 זל. ווערען אויסגעצאהלט ביי די קאלעקטארען. דאס געלד וועט מען קענען אָננעמען אין דער מלוכה-לאַטע-ריע גופא.

די שפילער, וועלכע וואוינען אויסער ווארשא, וועלען אויך האבען א מעגליכ-קייט צו דעהאלטען די געווינסען פאר פריש ראָד.

פאר די אָנזעצונדע אויף דער קאָנפערענץ האט מען דעמאָנסטרירט דאס פרישע ראָד. עס אונטערשיידעט זיך פון דעם פאריגען דערמיט, וואס עס וועט זיך דירעקט דורך דער גאַנצער צייט פון דער ציהונג און די קוויטלעך וועלען אזוי ארום אָהן אויפהער זיך מישען.

דאס נייע ראָד איז א פוילישע ער-פינדונג און איז אינגאנצען געמאכט אין פוילען.

די יעהרליכע אָלגעמיינע פערזאָמלונג פון י. ט. ס. פ. „מכבי".

מאנאטאג, דעם 8-טען אפריל ד.י. איז אין אייגענעם לאַקאַל (קאָסעדראָלנע 13) פארגעקומען די יעהרליכע אָלגעמיינע פערזאָמלונג פון י. ט. ס. פ. „מכבי". פאַר-זיצענדר פון דער פערזאָמלונג איז געווען אדון. מ. האַסענפעלד, בייזיצענ-דע - פר. י. פייגע און ה' ש. ניעמי-ראָוסקי, סעקרעטאר - ה' ש. שטענצל. בעריכטען וועגען דער טעטיגקייט פון דער פערזאָמלונג האבען אָנגעגעבן: וועגען אָרגאַניזאַציעלע ענינים - אדון. ל. אַש, וועגען ספּאָרט-ענינים - ה' ל. ווייס, וועגען פינאַנס-ענינים - אינוש. קיסין, פון די בעריכטען איז געווען צו זעהן, אַז די צאהל אַקטיווע מיטגלי-דער פון פּעראַיין איז בעדייטענד גע-וואַקסען, די סעקציעס ענטוויקלען א פערזאָניגטע טעטיגקייט, די פינאַנסיעלע לאַגע פון פּעראַיין איז פּערהעלטניג-טע סיג צופרידענשטעלענד. צו די אַממיי-טען געלונגענע אונטערנעמונגען פון פּעראַיין האט געהערט דאס אָרגאַניזירען אין פּערגאַנגענעם יאָהר און שטענצען-האָר די באַקס מיטטערשאַפטס קאַמפּען פון מכבי פּערגאַנג אין פוילען, צו די אַמטשאַרסען ענטוויקעלטע סעקציעס - די באַקסער-סעקציע, א דאַנק די ער-פּאַלגען פון דער באַקסער-סעקציע, הא-בען צוויי טשענסטאַקאווער באַקסער פון „מכבי" אנטיל - גענומען אין דער מכביארע אין תל אביב.

אין דער דיסקוסיע האבען די ה"ה:

להג הפטה

יעדע ווערסאָן האָט זיך שוין איבער-צוינגט, אַז דאָס געפּעקט קומט אַרויס אַפּעקטעטען, ווען עס ווערט געפּאָקט אָוּף די פּרעפּאַראַציע פון דער זייט 50 יאָהר עקספּיריענדע פּירמע

Dr. A. OETKER

ד"ר אָטעקער פּרעפּעקט אָוּף דאָס יאָהר פּרעפּעקט צו פּאַר-טען חס'דיג נע-זעסט: דאָס פּע-ריהעטע פּאַפּיר-ווער

Olejek mi-
gdalowy,
Olejek cy-
trynowy,
Cukier
Waniljo-
wy Backin

DR. A. OETKER

שטיצע די געז. „תומכי עניים".

די געז. „תומכי עניים" (גוט-שבת-יודלעך), וועלכע האט זיך ערוואָרען אַ גרויסע פּאַפּולערקייט ביי אונז אין שטאָדט, ווענדעט זיך צו דער גאַנצער יודישער בעפעלקערונג מיט אַנאַפּעל צו אונטערשטיצען די געזעלשאַפט מיט פּראָדוקטען און נדבות.

דער בעסטער בעווייז פון דער אַזוי נוצליכער טעטיגקייט פון „תומכי עניים" איז דער פּאַקט, אַז יעדע שבת ווערט פּערטיילט 500 קילאָ געבעקס חוץ צו-דערע פּראָדוקטען פּאַר איבער 300 בכבוד אַרימע פּאַמיליעס. אַזוי אַבער ווי די גוט-שבת יודלעך זאָמלען נישט מעהר ווי אַנערך 350 קילאָ קומט אויס צוזאַמען יעדע וואָך 150 קילאָ גע-בעקס.

ס'איז אַזאָ דער הייליגער חוב פון יעדען איינעם צו קומען צו-הילף דער געז. „תומכי עניים", אין איהר מיהפּו-לער ארבייט און שטיצען די געז. מיט וואס יעדער קען.

א זעלנער-קוד.

אַזוי ווי אַלע יאָהר, ווערט היי-יאָהר איינגעאַרדענט אַ זעלנער-קוד אין די זאַלען פון האַנדל-פּערבאַנד.

ווי ס'איז פּאַרזעווען, וועט היי-יאָהר זיין אַ גרעסערע צאהל יודישע זעלנער, וועלכע וועלען געניסען פון דער קוד.

די רעגיסטראַציע פון קמח-געמער.

ביז איצט האָבען זיך רעגיסטרירט אין דער קהלה צו נעמען קמח איבער 2500 יודישע פּאַמיליעס.

ווי ס'איז פּאַרזעווען וועט די צאַהל דערגרייכען היי-יאָהר קאַפּע 3000 פּאַ-מיליעס.

ווי בעקאָנט האָט די זייפּען-פּאַבריק „קאַללאַנטא" געזעסען אַרויסגעגעבען אַ פּרעמיע-קאָנקורס פון 916 געלד און סחורה פּרעמיעס איז שוין פּערטיילט געוואָרען. זעלסטערשטענדיך ביי אַ בעטייליגונג פון פּיעל טויזענדער הויז-פּרויען האָבען נישט אַלע געקענט פּר-מירט ווערען, זיי האָבען אָבער בע-קומען פון דעם אינהאַבער פון דער פּירמע אַ פּערזענליכען דאַנק-בריעף און אַ שטיק טאַפּעט-זייף אַלס קליינע אויפּמערקזאַמקייט. אונז איז אַזאָ פּאַר איבערהויפּט נישט בעקאַנט, אַז אַמילד דער אָנשטרענגיגער נישט-פּרעמירטער אַנטיליגנער אין אַ קאָנקורס זאָל אויך אָנערקענט ווערען. מיר האָפען, אַז די אַלע הויז-פּרויען וועלען בע-שטימט אָנערקענען די פּירמע „קאַל-לאַנטא".

מעלדונג.

די פּערוו. פון האַנדל-פּערבאַנד מאַכט בעקאַנט:

אַלע האַנדל-פּערבאַנד, וואָס אַרבייטען אַליין אָדער מיט 1 מענש און אַ לערן-יונג, וואָס בעזיצט אַ קאָנטראַקט-דאַר-פּען ביזן 15-טען ד. ה. בעלייגען ביי-טעס אין סקאַר כּדי צו קענען געני-פּען פון אַברוט לויט'ן ריטשאלט אין דער סומע פון 20 זל.

אינפּאַרמאַציע ערטיילט דער סעק-רעטאַריאַט.

שפּאַרוואַס און פּראַקטיש

איז נאָר צו קומען אין דער פּירמע

ל. לעדערמאַן, אַלעז 7

וואו ס'איז צו בעקומען צום קומענדען סעזאָן אַ גרויסער אויסוואַל פון אַלעראַרט

מאַנופאַקטור = סחורות

נידריגע אָבער פּעסטע פּרייזען.

ל. לעדערמאַן, אַלעז 7 №

אַ ספּעציעלע ביליגע גאַרדינען וואָך.

י. באַזשיקאָווסקי, וואַרשאַווער גאַס 9

מאַקאַראָנען

פון 2.50 ביז 5 זל

אויך איז מיינ געשעפט פּערזענלעך מיט טאַרטען, זיסטען, צוקער-וואַרג, שאַקאַלאַדען פון די בעסטע פּירמעס.

הויז-פּאַק

וואס ווערט אויסגעפירט שניצל. רעזעלע בעהאַנדלונג.

דער פּסח קומט אָן!

דעריבער דאַרף יעדער וויסען, אז ריינע מאַנדעל-מאַקאַראָנען, מאַנדעל-טאַרטען, צוקער-קוכען אייער-מצות, זעמליכע צוקער-וואַרען ווי אויך וואַרשעווער שאַקאַלאַדען איז נאָר צו בעקומען ביי די לאַנג-עקזיסטירענדע פּירמאַ

חיים קאַלקאַ, אַגראַדאַווע 6

בעמעקונג: איך נעם אויך אָן צו באַקען אַלעראַרט צוקער געבעקס אויף פּסח

צו קאַנקורענץ = פּרייזען!

הויז = פּאַק על חג הפּסח

אין דער היגענישער בעקעריי פון

לייזער געליקאַפּף, אַלמעו מאַרק 16

געגענאיבער גייסלער'ס הויז, פון דער צווייטער זייט: גאַרנאַצאָרסקאַ 47 №

צויליכע דעם, האט ביי-איצט האבען מיר געמאַכט אין בעקעריי וועלכע זענען נישט געווען בעקעהם פאר דער קליינעמעלע.

האבען מיר היי-יאָהר איינגעריכטעט די בעקעריי מיט אַלע בעסטע בעקעוועמליכקייטען! רעזעלע און סאַלידע בעהאַנדלונג!

דאס באַקען שטעהט אונטער דער אויפזיכט פון די בעקאַנטע פּאַכלייט.

הריינדל אַוועקשאַפּ און ירמיי ראָזענבלאַט.

אכטונג! אכטונג!

די פּיליגסטע הורט און דעטייל-איינקויפּס-קוועלע פּאַר טשענ-סטאַכאַו און דער פּראָווינץ

פון פּאַקאַסט, פּאַרבען און לאַהירען

פון ערשטקלאַסיגע פּירמעס

שעלאַק, בראָנו, פּענזעל

איז נאָר אין דער פּירמע, וועלכע עקזיסטירט זייט 1900 י.

B. HOFFMAN,
Częstochowa, Stary Rynek 4.
TELEFON 21-31.

KAPELUSZE

SKLEPY DETALICZNE
F-ki KAPELUSZY w CZĘSTOCHOWIE:
ALEJA 33
Bokul. JOSELEWICZA 14

T. BETTING i S-ka

najstarsza firma w kraju,
odznaczona najwyższemi nagrodami,
poleca

fortepiany i pianina na raty

od 50 zł. miesięcznie.
Gwarancja 25-letnia.
Przedstawiciel:

A. POROS, Częstochowa

Aleja 61. Tel. 10-57.

פון ברית הצה"ר.

צויליכע אָנהויב פון דער קרן תל-חי דעקלאַראַציע-אַקציע איז די אַלגע-מיינע פּערזאָמלונג פון ברית הצה"ר, וועלכע האָט געזאַלט פּאַרקומען שבת ד. 6-טען ד. ה., אָנגעלענט געוואָרען אויף אייניגע וואָכען.

זיינט דאַנערשטאג דעם 11 ד. ה. וויילט ביי אונז אין שטאָדט דער פּאַרשטע-ישראל, איינגאַנג פּריי.

proszki KOWALSKIA
STOJUJE SIĘ PRZY UPODZIELNYCH
BOLACH GŁOWY

FABR. CHEM.-FARM. „AP. KOWALSKI" WARSZAWA

נייטווענדיג צו פסח דינע מאכלים!

צערטס

צערטס דער אידעלער קאָנס-פעסט ווערט אויסגעארבייט אונטער דער שטענדיגער השגחה פון הרב ר' שמואל פרענקל פון סקאווינא. און קען עמפפיהלט ווערן אפילו למהודין-מן המהודין. עסס בלויז אין אריגינאל-פאָאָנג. צו 1/4, 1/2, 1/3 און פאָאָנג קיינמאל נישט עסס.

צו דער אויפגערהוואַמקייט פון קאלאָניאל-סוחרים, ראַטע-פערקויפער פון טענענטאָאָר און אומגענער.
WARSCHAUER די פירמע
פראַנט-געוועלד אויף קאָטעדראַלנע 3-5 האט געפערט
פון טהעע, קאווע אין קאָאָאָ
צו בעקומען אין פאָאָנג פון 1 דעקא ביז 40 קילא אין קעסטלעך.
קאָאָאָ פון פערשידענע פירמען.
צוגעגליכע פרייען.
אויך אין צו בעקומען טהעע כשר לפסח. דעטייל.

פאָקאָס, פארבען, לאַקיר, שולאָק, צעמענט, גיפס און כעמיקאליען.
הוּרַט - דעטייל.
J. HOFFMAN, Częstochowa
I-sza Aleja 2. Tel. 14-27.

בעקאָנטמאָונג.
דער ראַבינאַט און די קהלה מאַכען בעקאָנט, אַז די ווייטער אויסגעוועקענטע בעקערייען געפינען זיך אונטער דער השגחה פון ראַבינאַט און נאר ביי זיי קען געקויפט ווערן מצות כשר לפסח:
צום פרייז נישט טייערער ווי 1.03 פאָר א קילאָ.
משה אלעזר סמאָלאַרטיק, גארנצארסקע 67
יצחק סעצעמסקי, אלעז 2
משה ווינדמאָן, בערעק יאָסעלעוויטש גאס 8
פנחס סעצעמסקי, וואַרשאַווער 103
יחזקאל קאַלין, וואַרשאַווער רינעק 2-3
לייב קראַקיער, אַגראַדאווע 4
שלמה גרמאַן, טאַגאַווע 10
משה פּווישמאַן, גאַריבאַלדי 15
יחזקאל גאַטיינער, גארנצארסקע 38
וואַלף בערקאוויטש, גארנצארסקע 28
מאיר שיפער, מאַטאַווע 13
ישראל זיידמאַן, פּאַשאַ 5
פייש ווינדמאַן, סענאַטאַרסקע 4
בערל יאַראַנאווסקי, נאַרוזשעטשנא 28
אברהם פאַגעל, י. ווילינגער און א. איילענבערג, וואַרשאַווער 43
משה גראַיעצקי, אלעז 5.
גלייכצייטיג ווערט אויפגעקאָאָם געמאַכט, אַז ס'איז דורכאויס ווינשענט-ווערט בעצייטענט זיך צו פּערזעהן מיט מצות און נישט וואַרטן אויף די לעצטע טעג, כדי אויסצומיידען א געדראַנג און אונגענעמליכקייטען.

צערקלערונג.

די אונטערגעשריבענע אַרגאַניזאַציעס, וועלכע האבען געבילדעט דעם אַלגעמיינ-יודישען פּאָאָק ביי די וואַהלען צום שטאַט-ראַט (ליסטע נר. 10) שטעלען פעסט, אַז זיי טאַלידאַריירען זיך פּולקאַם מיט דער אַנדלונג פון פּרעזעס ראַזענבערג אויף דער זיצונג פון שטאַט-ראַט דעם 3 ד. ת. בעת די וואַהלען פון לאַוויקעס צוליב פּאַלענדע טעמים:
פאַר די וואַהלען פון לאַוויקעס איז פּאַרגעקומען א געמיינזאַמע זיצונג פון בייזע יודישע וואַהל-קאָמיטעטען (פון די ליסטע נר. 10 און 11), אין וועלכער ס'האַבען זיך בעטייליגט די ה"ה דר. בראַם, גאַלדשטיין, וועקסלער און שפיראַ מצד דער ליסטע נר. 11 און אינזש. אַרלינסקי, גאַלדבערג און ראַזענבערג מצד דער ליסטע נר. 10. אויף דער זיצונג איז איינשטימיג צע-שלאָסען געוואָרען, אַז בייזע יודישע פּראַקטיעס פּערפליכטען זיך צו שטימען אויף ה' דוד באַזשיקאווסקי אלס יודישער לאַוויק.

טראָץ דעם בעשלוס האבען די ה"ה דר. בראַם און נויפּעלד, בעת דער זיצונג פון שטאַט-ראַט, שוין נאָהנט פאַר'ן אַדורכפיהרען די לאַוויק-וואַהלען פּרקלערט, אַז זיי וועלען אויף באַזשיקאווסקי'ן אויף קיין פאַל נישט שטימען, צו דעם האט ה' נויפּעלד צוגעגעבן, זאָס ער איז גרייט צו פּערלירען דעם מאַנדאַט פון יודישען לאַוויק לטובת דער ענדעציע, אידער צו שטימען אויף באַזשיקאווסקי'ן.

עס איז נישט אמת, דאס ה' באַזשיקאווסקי האט נישט מסכים געווען או קאַנדידירען אלס יודישער לאַוויק. דאָגעגען איז אמת, אַז ה' באַזשיקאווסקי האט איבערגעגעבן זיין הסכמה-דעקלאַראַציע אויף לאַוויק דעם ה' שפיראַ, וועלכער האט ביז דער לעצטער מינוט אויסגעהאַלטען די דאָזיגע דעקלאַראַציע ביי זיך אין קעשענע.
אין די בעדינגונגען איז ה' ראַזענבערג'ס אַנדלונג דיקטירט געוואָרען דורך זיין עהרליכקייט און לאַיאליטעט און איז געווען אין פּולקאַמען הסכם מיט דעם בעשלוס פון בייזע קאָמיטעטען, וועלכע ה' ראַזענבערג איז נישט געבראַכען. דאָגעגען דאַרף די אַנדלונג פון געגערישען צד און די אַנפאַלען אויף דער פּערזאָן פון פּרעזעס ראַזענבערג געטאַדעלט ווערען, ווייל זיי האָבען די ביזע פּוונה אַבזשוואַכען אין דער עפענטליכער מיינונג דעם צוטרוי צו דער פּערזאָן פון פּרעזעס פון דער קהלה-פּערזאָנלעך, צו וועמען די אונטער-געשריבענע אַרגאַניזאַציעס האבען דעם פּולסטען רעספעקט און צוטרוי.
צענטראַלער יוד. אַנדווערקער-טעראַנד, אַבט. אין טענענטאָאָר
קליינענדלער-פּעראַיאן, בערעק יאָסעלעוויטש גאס נר. 8
טעראַיאן פון יודישע קאָמבאַטאַנטען (זשווו)
„אנודת - ישראל“
אונדע פון ציוניסטען-רעוויזיאַניסטען, אַבטיילונג אין טענענטאָאָר
יודענשטאַטס - פאַרטיי
דעמאָקראַטישע - גרופּע.

מיט "קאלאָני" זייך געוואָשען אין געוואָרען פּרעמירט. די אייגענטומערין פון דעם הונד האט צו קאלאָניס קאָנקורס-פרייז אַנאָיס-געצייכענט געדיכט איינגעשיקט, אין וועלכע זי לויבט אין הומאָריסטישע מערוען די מעלות פון קאלאָני-זייך מיט'ן וואַש-ברעטייל. מען קען זי בענע-צען צו יעדען צוועק, נישט נאָר צום וואַשען די וועש, נאר אויך צום פּלענען דעם קערפער, צום רייניגען און אויך צו באַדען דעם הונד. אַט דעם הונד קאָן מען אָהן צווייפּעל נאכהער פּערגלייכען מיט בלענדענדע ווייסע וועש-אויף אין הונט-אויסשטעלונג האט ער בעקומען אַ דיפּלאָם, אויך זיין אייגענטומערין האט מיט בעקומען פּרייז-געריכט א פּרע-וועלכע האבען אַנטייל גענומען אין קאַ-לאָניס קאָנקורס פּרייז אַלע פּרויען. מען אַנאָיפּערקאָמקייט, זאָגאַר אין דעם פּאַל, ווען איהר ענטפער איז נישט געוואָרען פּרעמירט. די אַלע פּרויען נוצען שטענדיג נאָר "קאלאָני" מיט'ן וואַש ברעט".

ווייז, מצהר, יין לאַרבע כסות
ווערט צוליעב דער בעקוועהמליכקייט פון ג. פּובליקום פּערקויפט אין דער **1-טער אַלעז 12, נ.** פּראַנט-געוועלד. אונטער מין אויסזיכט. מיט אַכטונג: שמואל גאַלד.

דער ראַבינאַט מאַכט בעקאָנט, אַז מצה-רייבעכץ פּשר לפסח קען גענוצט ווערען נאָר די, וועלכע זענען געקומען אין ספּעציעלען וואַגאַן און פּערזעהן מיט'ן א חותם פון היגען ראַבינאַט, דאָגעגען אַלע אנדערע מצה-רייבעכץ קענען נישט גענוצט ווערען אויף פסח. טענענטאָאָר בירח ניסן תרצ"ה.

אזהרה וועגען שחיטה.

שוין משהררע מאל האט דער ראַבינאַט בעקאָנט געמאַכט די הינע יודישע איינוואוינער, אַז ביים שחט'ען אַנאָיער מוז גענומען ווערען פון שוחט א קויטעל מיט דער אויפשיפט: "שחיטה פשרה", וואס דאַרף פּאַרגעשטעלט ווערען דעם ראַבינאַט אין פאַל מן א שאלה אויפ'ן עוף. טראָץ דעם טרעפט אַפּט, אַז די שאלה פּינגערס, נישט האָבענדיג א קויטעל פון שוחט, ערקלע-רען, אַז זיי האָבען נישט געוואוסט פון אַזע פּעראַדנונג.
דער ראַבינאַט וואַרענט דעריבער נאָכאַמאַל, אַז אָהן קיין קויטעל "שחיטה פשרה" וועט קיין שאלה נישט גע'פּסק'ענט ווערען און דאס עוף וועט אנגעקענט ווערען אלס טרפה.

ראַטעוועט דאס געזונד!

אַ קראַנקער מאַגען איז אַפּט די סיבה פון פּערשידענע קראַנקייטען
Zioła z Gór Harcu D-ra Lauera
זענען אַ גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאַגען. זיי בעווייזען אַבסטרודיעס און זענען אַ מילד נאַטירליך אַבסיה-מיטעל. בעווייזען זיי פּוילינגס - סובסטאַנצען, וועלכע פּערגריפּען דעם אַרגאַניזם.
Zioła z Gór Harcu D-ra Lauera
ווערען געברויכט ביי קראַנקייטען פון דער לעבער, נירען, גאַלשטינגער און מערערע, ווערען גערן גענו-מען דורך די קראַנקע.

ZADOWOLENIE PAŃ
to piękna i czysta cera
a crème i mydło **"LACTOLIN"**
usuwa piegę i plamy.
— Żądać wszędzie. —

Szkoła tańców
baletm. K. KOSTECKIEGO,
w lokalu własnym Waszyngtona 6.
Przyjmuje zapisy na kursy, lekcje pojedyncze codziennie od 10 rano do 10 w. Sבת, ד. 13 אפריל פראַקטישע לַקְסַקַיָּע פאַר יודישע געוועזענע אַנהויב 8 אָקטאָר. דאַנקרשאַמאַ, ד. 25 אַפּריק יום-טוב-רעקציע 8 אָקטאָר. לַעצטע מונו-שלאַגערס. צוגעגליכע אַבאַזאַ.

FABRIKARNIA, PRALNIA CHEMICZNA „KRYSZTAŁ”
ul. Berka Joselewicza 2
מיר נעמען אַז פון וואַשען קראַגענס מיט לאַנג-דויערענדע שרייבע-בלאַנק, אויך נעמען מיר אַן **כעמיש** צו רייניגען און צו פאַרעסן אַלעראַרט קליידונג.
ספּעציעאַליטעט: 1) פאַרבען לעדערנע קורטקעס!
2) דעפּאַשירען (ארויסנעמען פּלעקען און וואַשען). אַכטונג: פּלעקען ווערען אַרויסגענומען אויפ'ן אָרט

נדבות מאַר דער געוועלשאַפט „תומכי עניים”

ה' נאַטען דוידאַלשניסקי 15 זל. אויף 60 קילאָ ברויט. מאַריץ קאַפּינסקי 5 זל. אויף 20 קילאָ ברויט. שלמה נאַוואַק און פּאַמיליע צום אַבפּהאַרען נאָך א"י 20 קילאָ ברויט. ל. פּרידריך צוליעב דער חתונה פון זיין ווזהן 20 קילאָ ברויט. א. קעמפּינסקי צוליעב דער יאהרצייט פון זיין פּאַטער 20 קילאָ ברויט. מ. ליבעסקינד צוליעב דער יאהרצייט פון זיין פּאַטער 20 קילאָ ברויט. מ. רוזשעוויטש צוליעב דער יאהרצייט פון זיין פּאַטער 10 קילאָ ברויט. ל. ר. צוליעב דער יאהרצייט פון זיין פּאַטער 20 קילאָ ברויט.

KINO „EDEN”

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן קומען נאָך טענענטאָאָר פון די ליבלינגען פון פּובליקום
האַנקאַ אַרדאַנובנאַ און אינגאָ סימ
גיבען מיר זייער גרויסען פּוילישען פּילם
SZPIEG W MASCE
חוץ דעם: קלאַנג - צוגאַבען.

Kino „LUNA”

היינט פּרעמיערע
לויט'ן בעריהמטען ראַמאַן פון טשארלס דיקענס
Wielkie WYDARZENIE
מיט הענטי האַלל, פּיליפּס האַלמעס א.א. אויסערן פּראַגראַם קלאַנג-צוגאַבען.

ATLANIC

גרויסער דאַפּעלטער יום-טוב פּראַגראַם.
1) סאַוויטשיטער פּילם, וואס שילדערט דאס יודישע לעבען אין סאַוויטש-רוס-לאַנד. סענאַר פון פּרוץ מאַרקיש
נאַטאַן בעקערס אַהיימקעהר
מיט'ן בעריהמטען סאַר. אַרטיסט מעיכעלס. אַלס 2-טער פּראַגראַם
שלאַגער-קאָמעדיע מיט באַסטער קיטאַן אַלס

Profesor w kabarecie

אַזעלכעס האָט מען נאָך נישט געזעהן.
פאַרבעריי און כעמישע וועשעריי
“BENETA”
3. יאָסעלעוויטשאַ 11
(געזענאייפער דעם געוועלד פון דער קאַפּעלושאַרניע)
אונטער דער לייטונג פון אַבאַסאַלווענט פון דער כעמישער אינדוסטריע. שולע אין וואַרשאַ ספּעציעאַליטעט:
1) פאַרבען לויט מוסטערן.
2) דעפּאַשירען (ארויסנעמען פּלעקען און וואַשען) אויפ'ן אָרט.
3) כעמיש רייניגען און פּאַסאָנירען קאַפּעלווען.
4) וואַשען שטייפע מענער-וועש מיט אַ דויער-האַפּטען שפּיגעל גלאַנץ.
די פּרייזען בעדייטענד ערנידריגט.